

Василевич Віталій Вацлавович,
учений секретар Вченої ради
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, професор;
Свірін Микола Олександрович,
головний науковий співробітник
Державного науково-дослідного
інституту МВС України, кандидат
юридичних наук, старший науковий
співробітник

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО- ПРАВОВОГО ЗАПОБІГАННЯ НАРКОЗЛОЧИНАМ В УКРАЇНІ

За даними МОЗ України протягом останніх років спостерігається збільшення кількості осіб, які звертаються за лікуванням внаслідок вживання психоактивних речовин (ПАР). Щорічно на первинний облік стають більше ніж 100 тис. осіб з діагнозом «наркоманія». У переважній більшості це молодь віком від 15 до 35 років [1].

Невпинне зростання наркотизації населення, кількості хворих на наркоманію та інші психічні розлади спостерігається і у світі. Так, в авторитетних міжнародних організаціях з проблем наркотиків та злочинності зазначають, що від розладів, пов'язаних із вживанням наркотиків, включаючи наркотичну залежність, страждають близько 30 млн. осіб (0,6 % усього дорослого населення світу), стрімко збільшується кількість смертей, пов'язаних із вживанням наркотиків.

Проте, як свідчить офіційна статистика, кількість виявлених наркозлочинів останніми роками має тенденцію до зниження і особливо тих, які суттєво впливають на стан поширення наркоманії. Як справедливо зазначають науковці, боротися з наркозлочинністю без протидії наркоманії – завідомо безперспективна справа [2]. Зокрема, проведене нами дослідження дає підстави стверджувати, що одним із способів втягнення нових осіб у незаконний наркообіг у якості споживачів, (що у свою чергу забезпечує кримінальному наркобізнесу гарантований ринок збуту наркотиків), є схилення до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, яке у КК України визначене як злочин (ст. 315). Водночас, щорічне виявлення таких злочинів зменшилося за останні роки більш ніж у 6 разів (з 233 у 2014, до 37 у 2020

році). Цю тенденцію слід визнати негативною і такою, що сприяє поширенню наркотизму в державі [3].

Суспільна небезпека таких злочинів обумовлена сприянням стрімкому поширенню наркотизму, неконтрольованому споживанню та зловживанню наркотиками, їх незаконному обігу, втягненню у сферу зловживання психоактивними речовинами молоді, а також дітей підліткового і юнацького віку. Суспільну небезпеку схиляння до вживання наркотиків підкреслюють також загрозливі масштаби їх споживання в Україні, а також високий рівень їх латентності, на що звертають увагу правоохоронці.

На нашу думку, однією із причин недостатньо ефективного застосування ст. 315 КК України у слідчій та судовій практиці є недосконалість цієї кримінально-правової норми. Справа в тому, що з часу прийняття Кримінального кодексу України у 2001 році редакція цієї статті на сьогодні залишається незмінною. Між тим, соціально-економічна ситуація в Україні за цей період суттєво змінилася, змінилась і структура наркозлочинності, а масштаби незаконного «наркобізнесу» набули значних розмірів і продовжують зростати.

Проведене нами, з метою визначення шляхів вдосконалення вказаної кримінально-правової норми та створенню її найбільш ефективної моделі, дослідження законодавства низки зарубіжних країн щодо протидії незаконному наркообігу дозволяє стверджувати, що відповідальність за протиправні діяння, пов'язані зі схилянням до вживання наркотиків передбачена кримінальними кодексами держав, що утворилися на пострадянському просторі, а також таких зарубіжних країн як: Болгарія, Китайська Народна Республіка, Франція, Іспанія, Чехія та деяких ін. [4].

Порівняльний аналіз ст. 315 КК України та аналогічних кримінально-правових норм зазначених зарубіжних країн свідчить про принципову схожість підходів законодавців до вирішення завдань щодо кримінально-правового запобігання схилянню до вживання наркотиків. Разом з тим, мають місце і відмінності, зокрема в системі кваліфікуючих ознак, встановлення меж кримінальної відповідальності за такі злочини та деякі ін.

Дослідження відповідного досвіду зарубіжних країн надало можливість визначити напрями: подальшого вдосконалення чинної ст. 315 КК України, зокрема щодо розширення межі кримінально-правового впливу зазначеної норми, переліку кваліфікуючих ознак злочину (вчинення: з

використанням засобів масової інформації, у т.ч. і мережі Інтернет (передбачено КК Болгарії, Казахстану, Чехії); у місцях, що призначені для проведення навчальних, спортивних і культурних заходів, та в інших місцях масового перебування громадян (КК Узбекистану, Болгарія); щодо психічно хворого, або особи, яка лікується від наркоманії); запобігання пропаганді й рекламуванню наркотиків, у т.ч. вчиненню таких дій з використанням ЗМІ, електронних інформаційних ресурсів (КК ФРН, США, Голландії).

Крім того, значна частина із досліджених нами кримінальних кодексів зарубіжних країн передбачає відповідальність за використання ЗМІ, електронних інформаційних ресурсів і безпосередньо Інтернету у незаконному поширенні, пропаганді та рекламі наркотиків, схиланні до їх вживання. Тобто, законодавці цих країн визнали, що такі протиправні дії є небезпечними для суспільних відносин у сфері здоров'я населення і вчиняються з метою втягнення нових осіб у незаконний наркообіг у якості споживачів. Такий підхід зарубіжних законодавців базується на міжнародно-правових документах. Так, в рамках 30-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН «Світова проблема наркотиків» (квітень 2016 р.) підкреслюється необхідність вжиття заходів, спрямованих на припинення використання Інтернету в незаконних цілях, пов'язаних з наркотиками, зокрема пропаганди, незаконної торгівлі і незаконного обігу наркотиків. У Конвенції ООН 1988 р. зазначено, що кожна сторона вживає необхідних заходів для того, щоб визнати кримінальним правопорушенням, згідно зі своїм законодавством, такі навмисні дії: публічне підбурювання або спонукування інших будь-якими засобами до вчинення правопорушення – виготовлення, пропозиція чи пропозиція з метою збуту, розповсюдження, імпорт або експорт будь-якого наркотичного засобу чи психотропної речовини.

Вважаємо, що вдосконалення вітчизняного кримінального законодавства у зазначеному напрямі сприятиме унеможливленню використання мережі Інтернет у протиправних цілях, зменшенню кількості пронаркотичних ресурсів у глобальній мережі та підвищення безпеки Інтернет-простору.

Список використаних джерел

1. Національний звіт за 2018 рік щодо наркотичної ситуації в Україні (за даними 2017 року). URL: https://cmhmda.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/NACZIONALNYJ_ZVIT_2018.pdf.

2. Тацій В. Я. Переднє слово. Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 11–12 жовт. 2012 р. / редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2012. – 632 с. С. 4.

3. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення. Генеральна прокуратура України : [сайт]. URL: http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=110381&libid=100820.

4. Давидова М. М., Василевич В. В., Свірін М. О. Запобігання схилянню до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів : монографія. Вінниця : ТВОРИ, 2021. 240 с. С. 58–59.

Дудоров Олександр Олексійович,
завідувач науково-дослідної лабораторії
з проблем попередження, припинення
та розслідування злочинів територіальними
органами Національної поліції України
Луганського державного університету
внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка,
доктор юридичних наук, професор;
Письменський Євген Олександрович,
завідувач кафедри кримінально-правових
дисциплін Луганського державного
університету внутрішніх справ імені
Е. О. Дідоренка, доктор юридичних наук,
професор

ПОКАРАННЯ В ПРОЄКТІ НОВОГО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ: ОКРЕМІ КРИТИЧНІ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

У проєкті нового Кримінального кодексу України (у редакції від 17 січня 2021 р.), розроблення якого здійснює Робоча група з питань розвитку кримінального права (керівник Ю. Баулін) (далі – проєкт), покарання розглядається як один із засобів кримінальної відповідальності, які становлять самостійний різновид кримінально-правових засобів (п. 20 ч. 2 ст. 1.3.1). Покаранню присвячено окремий розділ проєкту (3.1), аналіз якого загалом дозволяє констатувати істотний прогрес у правовому регулюванні відповідного засобу. Очевидно, що якість законодавчих норм про покарання істотно підвищилась. Водночас деякі положення зазначеного розділу, щонайменше з огляду на свою полемічність, потребують подальшого фахового